

Ἀρχαῖοι δαίμονες

Ἡ γνωστή λογοτέχνης κ. **Ἑλένη Λαδιᾶ** δέν περιορίσθηκε ποτέ μόνον στήν λογοτεχνική δημιουργία, εἴτε πρόκειται γιά ποιήματα εἴτε γιά διηγήματα εἴτε γιά μυθιστορήματα. Ἀντιθέτως ἔχει διακονήσει στήν πορεία της ἀπό πολύ νεανικά χρόνια καί τήν φιλολογία πού ἐσπούδασε καί τήν φιλοσοφική προσέγγιση τῆς θρησκείας, κυρίως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καθώς μάλιστα ἔχει καί γεῦσιν θεολογίας.

Κατά τά τελευταῖα χρόνια στήν παράλληλη πορεία τῆς λογοτεχνικῆς καί τῆς στοχαστικῆς συγγραφῆς ἔχει προσφέρει μελετήματα καί δοκίμια πού ἀναφέρονται στήν ἀρχαιοελληνική θρησκεία, ἀναζητώντας ὅμως πληροφορίες γιά τό ἀπώτερο παρελθόν καί στήν χριστιανική γραμματεία. Ἔτσι μᾶς ἔχει προσφέρει τά βιβλία: **Θεῶν καί ἀνθρώπων συναντήσεις** (Ἑστία 2003), **Ψυχομαντεῖα καί ὁ ὑποχθόνιος κόσμος** (Gema 2005), **Μυθολογικά παράδοξα καί ἓνα διήγημα**(Gema 2007), **Οἱ Ἕλληνες παῖδες στήν ἀρχαιότητα** (Gema 2010), πού ἤλθαν νά συμπληρώσουν τήν μεταφραστική δραστηριότητα ἐπί ἀναλόγων θεμάτων ὅπως εἶναι οἱ μεταφράσεις τῆς **Νεκυίας** τῆς Ὀδυσσεΐας (Ἀρμός 2004), τῶν **Ὀρφικῶν Ὕμνων** (Ἑστία 1997) καί τῶν **Ὀμηρικῶν Ὕμνων** (Ἑστία 1997).

Τώρα ἐκυκλοφόρησε μία νέα δοκιμακὴ ἐργασία της πού ἐπιγράφεται: **Δαιμονολογία ἢ Λόγοι περὶ δαιμόνων** (ἐκδ.Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑστίας, σελ. 150, εὐρώ 14). Ἡ κ. Λαδιᾶ στό νέο βιβλίό της προσεγγίζει τό θέμα τῆς παρουσίας τῶν δαιμόνων στήν ἀρχαιοελληνική λατρεία καί στήν ἀναζήτηση τῆς ταυτότητος τῶν ἐνδιαμέσων αὐτῶν θεοτήτων ἀπό τοὺς διάφορους φιλοσόφους τῆς ἀρχαιότητος. Ξεκινᾷ τήν ἀναζήτησή της ἀπό τά Μυκηναϊκά χρόνια καί καταλήγει στοὺς τελευταίους Νεοπλατωνικοὺς φιλοσόφους πού ἔδρασαν καί ἔγραψαν παραλλήλως πρὸς τοὺς πρώτους Χριστιανούς.

Ὅλα ξεκινοῦν ἀπό τήν ἀναζήτηση τῆς ἐννοίας τῆς λέξεως *δαίμων*, πού συνδέεται πρὸς τό ἐπίθετο *δαήμων* πού σημαίνει σοφός, γνώστης, ἔμπειρος. Ἄρα, ὁ δαίμων εἶναι τό πνεῦμα πού γνωρίζει καί τό ὅποιο εὐρίσκεται μεταξύ θεῶν καί ἀνθρώπων. Ἡ «ἐνδιάμεση» αὐτὴ «τοποθέτησις» τῶν δαιμονικῶν μορφῶν καί πλασμάτων στήν ἀρχαία Μυθολογία καί συνεπῶς στήν ἀρχαία λατρεία ἐπῆλθε βαθμιαίως, καθώς ἐγινε συνειδήσις στήν ἀρχαία κοινωνία ὅτι τό κακό δέν ἦταν δυνατόν νά ἐκπορεύεται ἀπό τοὺς θεούς. Αὐτὴ ἡ ἀντιμετώπισις, πού τελικῶς ἐτοίμασε τόν δρόμο γιά τήν ἀποδοχή τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες, διατυπώθηκε χαρακτηριστικά ἀπὸ τόν

Πλάτων: *αἰτία ἐλομένου*· θεός *ἀναίτιος* (Πολιτεία 617). Μὲ τὴν σύντομη αὐτὴν φράση ὁ Πλάτων ἀποδίδει τὸ *κακό* στὴν ἄστοχη ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου καὶ τονίζει ὅτι ὁ Θεός δέν εὐθύνεται γιὰ τὸ κακό. Μὲ τὴν φιλοσοφικὴ αὐτὴ ἐνατένιση τοποθετεῖται τὸ *κακό*, ποῦ πάντοτε ἀπασχολοῦσε τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι τὸ θεωροῦσαν ἀνεξήγητο, ὡς συνέπεια πράξεων ἢ παραλείψεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἄρα ταυτίζεται πρὸς τὸ *μὴ ἀγαθόν*, δηλαδή τὴν ἀπουσία τῆς ὀρθῆς ἐνεργείας, ὅπως καὶ τὸ σκότος εἶναι ἡ ἀπουσία τοῦ φωτός. Ἡ φιλοσοφικὴ θεώρησις τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν μετ' αὐτόν στοχαστῶν στηρίζεται σὲ αὐτὴν τὴν ἀντίληψη, ποῦ συνεχίζεται στὸν Χριστιανισμό. Μὲ αὐτὴν τὴν θέσιν ἀποκλείεται ὁ δυϊσμός ποῦ ἐταλάνισε τίς ἀνατολικὲς θρησκείες, ἀλλὰ καὶ τὴν Δυτικὴ Εὐρώπῃ στοὺς Μεσαιωνικοὺς Χρόνους μὲ τὴν ἐμφάνιση τῆς αἰρέσεως τῶν Καθαρῶν ἢ Ἀλβιγηνῶν ἢ Βογομήλων ποῦ διεδόθη εὐρύτατα στὴν Νότιο Γαλλία καὶ στὴν Ἰβηρικὴ χερσόνησο ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀγγλία καὶ ἴσως εἶναι ἡ ἀπώτερη βάση τῶν δογμάτων τῶν Διαμαρτυρομένων, κυρίως ὡς πρὸς τὴν ἀντίληψη περὶ ἐνοχῆς.

Ποιοὶ εἶναι ὅμως οἱ δαίμονες; Εἶναι θεότητες τῆς βλαστήσεως καὶ τῆς φύσεως τῶν παναρχαίων δοξασιῶν ποῦ ὑπέστησαν «μεταλλάξεις» καὶ διεμορφώθησαν σὺν τῷ χρόνῳ σὲ δευτερεύουσες θεότητες προικισμένες μὲ μαντικὲς ιδιότητες, συνήθως χθόνιες θεότητες, ἄλλοτε δὲ καὶ μὲ κακοποιό δύναμη, ὅπως οἱ Σειρῆνες, οἱ Ἄρπυιες, ἡ Σκύλλα καὶ ἡ Χάρυβδις, ἡ Λάμια, ἡ Ἐχιδνα, ἡ Ἑμπουσα, ἡ Μέδουσα, ἡ Γοργώ, ὁ Τάρξιππος κ.ἄ.

Τὰ δαιμονικὰ αὐτὰ πνεύματα ἀντικατοπτρίζουν ἐν πολλοῖς φυσικὲς δυνάμεις, ὅπως εἶναι θαλάσσια φαινόμενα, φόβοι τῆς νύχτας ποῦ ταλανίζουν συχνὰ τοὺς ἀνθρώπους χωρὶς αἰτία ἢ τέλος τέρατα στά ὅποια μεταμορφώθηκαν θνητοὶ ἀπὸ τὴν ὀργὴ τῶν θεῶν καὶ καταδικάσθηκαν σὲ σχεδὸν αἰώνια τλαιπωρία. Οἱ δαίμονες ὅμως εἶναι θνητοί, ὅπως ἀποδεικνύεται μὲ τίς Σειρῆνες ποῦ αὐτοκτόνησαν ὅταν τὸ τραγούδι τοῦ Ὀρφέως ἐκάλυψε τὴν δική τους σαγήνη.

Ἡ μελέτη τῆς ἀρχαίας δαιμονολογίας ἐνέχει ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς συγγραφέως διπλὴ ἀφορμὴ: Ἀφ' ἑνὸς διακρίνεται τὸ πνεῦμα τῆς φιλολόγου καὶ ἀρχαιογνώστου ποῦ ἔχει ἐμβαθύνει στὴν ἀρχαία φιλοσοφία καὶ μάλιστα τὸν Ὀρφισμό καὶ τὸν Νεοπλατωνισμό, ἀλλὰ καὶ τίς προεκτάσεις τους στὴν νεώτερη θεωρία τῆς θρησκείας, δηλαδή τὴν θεολογία. Ἀφ' ἐτέρου τὰ ὠραῖα καὶ συμβολικὰ παραμύθια τῆς ἀρχαιοελληνικῆς μυθολογίας προσφέρονται γιὰ πολλὰς δημιουργικὰς συγγραφικὰς ἐξορμήσεις. Τό

μεταφυσικό στοιχείο ταιριάζει στην πέννα τῆς κ. Λαδιᾶ, πού ἀγαπᾷ τίς λεπτές ἔννοιες καί τόν ὄνειρικό κόσμο. Τό πλαίσιο αὐτό διακρίνεται στό κείμενο καί αὐτοῦ τοῦ μελετήματος.

Τά κεφάλαια τοῦ βιβλίου εἶναι τά ἑξῆς: *Περί δαιμόνων, Κρητομυκηναῖκοί δαίμονες, Τά εἶδη τῶν δαιμόνων, Τά ἡσιόδεια γένη, Ὁ δαίμων στούς Προσωκρατικούς, Τό δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους, Οἱ δαίμονες στήν πλατωνική φιλοσοφία, Ὁ Πλούταρχος καί οἱ δαίμονες, Ὁ Στωικός Ποσειδώνιος καί οἱ δαίμονες, Ὁ Νεοπλατωνισμός καί οἱ δαίμονες.* Ἐκ τῶν κεφαλαίων αὐτῶν τό πλέον ἐνδιαφέρον εἶναι ἐκεῖνο πού ἀναφέρεται στό δαιμόνιο τοῦ Σωκράτους, στό ὁποῖο ὑπογραμμίζεται τό μεταφυσικό στοιχείο στήν διδασκαλία του. Τονίζεται ὅτι ὁ Σωκράτης ἐπίστευε στά ὄνειρα καί στό δαιμόνιό του βεβαίως, τό ὁποῖο κατηύθυνε ὅλη τήν πορεία τῆς ζωῆς του. Τό δαιμόνιο αὐτό ἔχει ἐρμηνευθῇ ποικιλοτρόπως ὡς ἔκφρασις τῆς συνειδήσεως τοῦ φιλοσόφου καί ὡς ἐκδήλωσις τῆς ἐνδιαθέτου τάσεώς του πρὸς τήν ἀναζήτηση τῆς ἀληθείας. Ὅμως, ἡ κ. Λαδιᾶ τονίζει τήν ἀντίληψη ὅτι ὁ Σωκράτης ἦταν ἓνας πολύ θρησκευτικὸς ἄνθρωπος καί ἡ ὑπακοή του πρὸς τό δαιμόνιο εἶναι θρησκευτική πράξις, κάτι ἀνάλογο πρὸς τήν ἀποκάλυψη τοῦ θεοῦ πού ἐβίωσαν πολλοὶ μεταγενέστεροι ἅγιοι κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους καί τόν Δυτικὸ Μεσαίωνα.

Ἡ μελέτη στηρίζεται σέ πλούσια βιβλιογραφία πού εἶναι κατὰ σχεδόν ἀποκλειστικόν λόγο σέ ἐλληνική γλῶσσα, γιὰ τήν διευκόλυνση τῶν ἀναγνωστῶν πού θέλουν νά προσεγγίσουν εἰδικώτερα θέματα ἐκ τῶν ἀναφερομένων. Ἀκόμη καί τά ξένα συγγράμματα πού ἐχρησιμοποιήθηκαν ἢ τουλάχιστον αὐτά πού μνημονεύονται, ὑπάρχουν σέ ἐλληνική μετάφραση.

Τό βιβλίον εἶναι βαθύτατα στοχαστικὸ ἐνῶ ὁ λόγος εἶναι γοητευτικὸς καί διακρίνεται γιὰ τήν ἐκφραστικότητά του, ἀλλὰ καί γιὰ τό προσεκτικὸ καί διακριτικὸ ὕφος της στήν ἀφήγηση τῶν ἱστοριῶν μέ τίς ὁποῖες μᾶς παρασύρει σέ ὄνειρικούς καί ταυτοχρόνως πανανθρώπινους κόσμους...

Εστία 3.05.2013